

MORS VENIT VELOCITER

Uzavřel se dlouhý život: zemřel Jiří Boguszak

Nedlouho před svými dvaadevadesátými narozeninami zemřel ve čtvrtek 13. prosince 2018 *prof. JUDr. Jiří Boguszak, DrSc.* Jeho vysoký věk, dlouhodobé sepětí s jeho *alma mater*, zaměření na oblast právní teorie, postih za normalizace i četná uznání a pocty, jichž se mu dostalo, to vše *Boguszaka* v mnoha očích povyšuje na jednu z legendárních osobností Právnické fakulty Karlovy univerzity. Zesnulý patřil mezi věrné přispěvatele *Právníka* přes půlstoletí a v šedesátých letech minulého století rovněž působil jako člen redakční rady našeho časopisu. I jeho texty v *Právníku* odrážejí *Boguszakův* myšlenkový vývoj.

Jiří Boguszak se narodil v Praze 13. ledna 1927. Po maturitě na dejvickém Státním československém reformním reálném gymnasiu v Praze XIX, kam chodil např. s *Jindřichem Pokorným*, *Petrem Koptou* nebo o rok mladším *Pavlem Kohoutem*, začal od roku 1946 studovat na pražské fakultě práva. *Boguszak* během studií navštěvoval vědecký seminář *Bohuše Tomsy* (ten ovšem byl po únorovém převratu v roce 1948 z fakulty vyakčněn) a rozhodl se pro vědeckou a pedagogickou kariéru. Studium práv ukončil v roce 1950. Kdo se tehdy rozhodl pro takovou životní dráhu, nemohl se nezaplést s totalitním zřízením. Jinak by měl před sebou jen tu cestu, již si vybral třeba jeho spolužák z gymnaziálních a právnických studií *Jindřich Pokorný*, který se rozhodl s režimem se nespojit a po absolutoriu práv v roce 1950 nastoupil do výroby v kladenských hutích.

Před *Jiřím Boguszakem*, který byl už tehdy pár let členem Komunistické strany Československa, takové dilema nestálo. Zapojil se do výstavby teorie státu a práva utvářející se na fakultě jako nově konstituovaný obor, pohříchu pečetěný dobovou ideologií. *Boguszak* již ve svých prvních textech dal jasně najevo své postoje. Jistě věřil tomu, když kladl do protikladu k volbám do Nejvyššího sovětu SSSR proces s předáky komunistické strany v USA a navrhoval doplnění knihy *Marka Borisoviče Mitina* o rozbor fašizace buržoazních států (*Právník*, LXXXIX, 1950, s. 274). A bylo jen záležitostí *Boguszakova* svědomí, zda věřil i tomu, že „proces s *Horákovou a spol.* je dobrým příkladem výchovného působení našeho soudu“ (*Právník*, LXXXIX, 1950, s. 341). *Boguszakova* literární tvorba padesátých let nikterak nevybočovala z paradigmat oficiální ideologie, ať již šlo o knižní tvorbu, např. kolektivní *Doplňková skripta z teorie státu a práva*, vypracovaná pod *Foustkovým* vedením (1953) vyzdvihující genialitu *Stalinových* teoretických prací, monografie *Stát, právo a právní instituce v soustavě společenské nadstavby* (1954) či společně s *Jičínským* psaná práce *Socialistické právo a zákonost v lidově demokratickém Československu* (1956), anebo časopisecké texty o marasmu soudobé buržoazní teorie státu a práva (ve spoluautorství se *Zdeňkem Jičínským*; *Právník*, XCI, 1952, s. 476 a násl.), studie *Role socialistického státu a práva ve světle Stalinova učení o charakteru ekonomických zákonů za socialismu* (*Právník*, XCII, 1953, s. 205 a násl.) a další. V tomto desetiletí *Boguszak* dosáhl řady úspěchů. Dva roky po dosažení titulu kandidáta právních věd se stal docentem teorie státu a práva (1959) a rok poté byl jmenován vedoucím příslušné katedry.

V postupně se uvolňujících poměrech následujícího desetiletí absolvoval jazykově dobře vybavený *Boguszak* studijní pobyty na fakultách srovnávacího práva ve Štrasburku (1962) a Lucemburku (1963). Zkušenosti, které tam nabyt, využil v rámci diskuse o právní komparatistice, která v Československu tehdy probíhala mj. na stránkách *Právníka* (srov. *Boguszakovu* stať *K otázce tzv. srovnávací pravovědy*. *Právník*, CI, 1962, s. 803 a násl.). Hlavní zaměření jeho činnosti však bylo přece jen jiné, jak plyne ze série statí v *Právníku*

zabývajících se socialistickou zákonností, demokracií, společenskými rozpory, metodologií a pojmoslovím teorie práva, sociální podstatou práva a federativním uspořádáním Československa. Mírná liberalizace vedla i k proměně přístupů i slovníku. Je to vidět i na díle *Jiřího Boguszaka* z této doby. Jistěže setrval na pozicích marxismu a v sovětském právu viděl pro to československé obdobný vzor, jaký mělo „*římské právo vůči buržoazním právním systémům kontinentální Evropy*“ (*Právník*, CI, 1962, s. 804), ale o *Vyšinském* již psal jinak než před desetiletím. *Boguszak* se zařadil do tzv. reformního proudu, kriticky poukazoval na společenské, hospodářské a politické nedostatky zřízení a navrhoval jejich odstraňování. V roce 1967 se stal doktorem právních věd na základě podílu na knize *Státoprávní záruky demokracie* psané se *Zdeňkem Jičínským*, o rok později byl jmenován profesorem. V tomto dvouletí vzniklo také *Boguszakovo* opus magnum – dvousvazková *Teorie státu a práva*, zakrátko sice oficiálně zavržená a zakázaná, ale v dobových podmínkách objevná a pedagogicky zdařilá, zvláště v porovnání s později vydanou úředně schválenou, ale obtížně stravitelnou učebnicí *Eduarda Kučery*. I proto za normalizace výtisky *Boguszakových* učebních textů kolovaly mezi studenty pražské právnické fakulty bez zřetele k tomu, že patřily mezi *libri prohibiti*. Zmíněná *Teorie* není výlučným *Boguszakovým* dílem. Byl ale jejím vědeckým redaktorem a napsal do ní většinu kapitol.

V tehdejší politickém systému patřila katedra teorie státu a právu k těm ideologicky nejexponovanějším. Na to doplatil i *Jiří Boguszak*; jeho působení na pražské právnické fakultě bylo hned v roce 1970 ukončeno. Nakrátko se uchytil v Ústavu filosofie a sociologie ČSAV, od roku 1972 působil v Ústavu státní správy. Publikáční příležitosti mu však uzavřeny nebyly, a tak i v *Právníku* ze sedmdesátých a osmdesátých let najdeme *Boguszakovy* stati.

Po roce 1989 se *Jiří Boguszak* dočkal plné rehabilitace a opětovného uvedení na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy a posléze, v roce 1997, rovněž do čela katedry teorie práva. Nejen to. Byl hned v roce 1990 jmenován ředitelem Ústavu státní správy, stal se poradcem místopředsedy vlády pro legislativu a zapojil se v letech 1990 až 1992 do legislativních prací. Zvláště se připomíná *Boguszakův* podíl na přípravě *Listiny základních práv a svobod*. Politickým názorům a levicové orientaci *Jiřího Boguszaka* rovněž konvenovalo jeho působení v právní komisi sociálně demokratické strany.

V rámci svého působení na fakultě zpracoval *Jiří Boguszak* společně s *Jiřím Čapkem* (1997) a později také s *Alešem Gerlochem* (2001, 2004) učebnici *Teorie práva*, publikoval řadu studií a účastnil se nejedné konferenční aktivity. Z těch má pro zdejší odbornou veřejnost trvalý význam výstup z kolokvia *Právní principy* konaného v závěru roku 1998. Sborník se stejným názvem byl následujícího roku vydán díky *Boguszakově* editaci; sborník pro náš časopis obsáhle recenzoval *Boguszakův* žák *Jan Kysela* (*Právník*, CXXXVIII, 1999, s. 778).

Jiří Boguszak sám také do *Právníka* nadále přispíval. Připomeňme alespoň výběrově jeho stati *Vyústění antinomie jusnaturalismu a juspozitivismu* (*Právník*, CXXXIV, s. 525 a násl.) nebo *Právo a postmoderní situace* (*Právník*, CXLIV, 2005, s. 1201 a násl.). Vůbec poslední *Boguszakův* text, který náš časopis přinesl, má celkem symbolický význam: jde o recenzi *Tomsových* posmrtně vydaných *Kapitol z dějin filosofie práva a státu*, již *Jiří Boguszak* napsal společně s *Karlem Malým* (*Právník*, CXLV, s. 481 a násl.). Za svého působení na fakultě – po roce 2006 v pozici emeritního profesora – *Jiří Boguszak* vchoval a ovlivnil nejednu vědeckou osobnost. Karlova Univerzita v roce 2017 ocenila *Jiřího Boguszaka* u příležitosti jeho devadesátých narozenin za celoživotní vědeckou a pedagogickou činnost zlatou medailí.

Na sklonku minulého roku se v den svaté Lucie uzavřel dlouhý život *Jiřího Boguszaka*. *Requiescat in pace.*